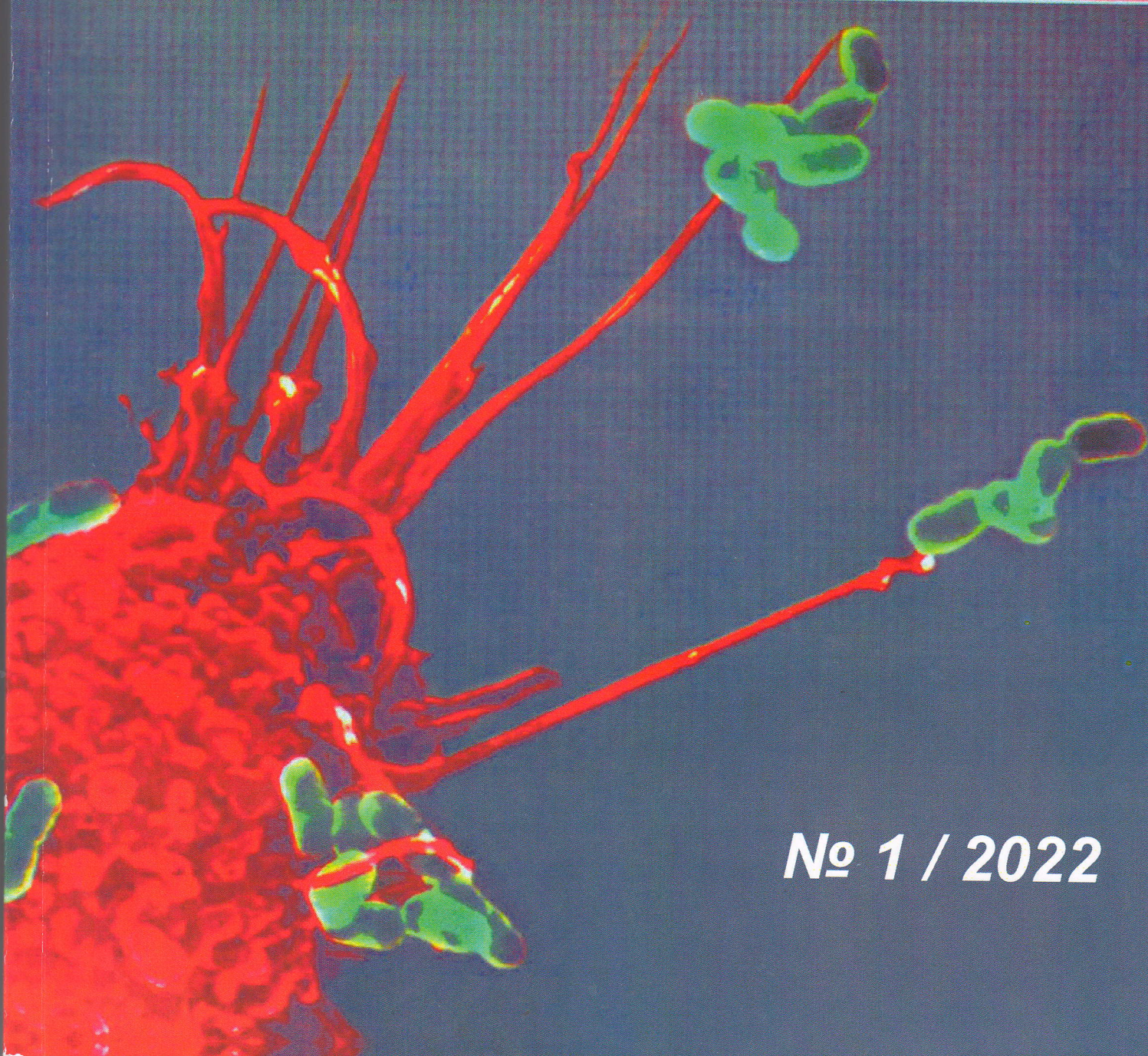

ISSN 2181-5534

ИНФЕКЦИЯ, ИММУНИТЕТ и ФАРМАКОЛОГИЯ

№ 1 / 2022

- БИОМАРКЕР РАННЕЙ ДИАГНОСТИКИ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПЕЧЕНИ
ВИРУСНОЙ ЭТИОЛОГИИ.....269
44. ХОДЖИАКБАРОВА Ш.Т., АЛЛАЕВА М.Ж., ТАХИРОВА К.А.,
КАМИЛОВА С.Р. ИССЛЕДОВАНИЕ СПЕЦИФИЧЕСКОЙ
АКТИВНОСТИ НОВОГО СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ПРЕПАРАТА
«АЛНИДЕНТ» В СРАВНЕНИИ С «КАМИСТАД®» И
«ДЕНТАШАН».....280
45. ХОДЖИАКБАРОВА Ш.Т., ТАХИРОВА К.А., БОЙМИРЗАЕВА Ш.Р.,
ФОФУРОВ А. ОБЗОР ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ ПРИНИ-
МАЕМЫХ В СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ.....284
46. ХОШИМБАЕВА М.М., НОРМУРОТОВА М.М. ГИПЕРТЕНЗИЯ БИЛАН
КАСАЛЛАНГАН БЕМОРЛАРДА ДИУРЕТИК ДОРИ ВОСИТА-
ЛАРИНИНГ ТЕРАПЕВТИК ЭКВИВАЛЕНТЛИГИНИ БАҲОЛАШ.....290
47. ШОДМАНОВ Ш.Ф., УМАРОВА Ш.З. АНАЛИЗ ФАРМАЦЕВТИ-
ЧЕСКОГО РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ, ПРИМЕНЯЕМЫХ В
ОФТАЛЬМОЛОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ.....296
48. SHUKUROV B.V., RAXMATULLAEVA SH.B., YUSUFOVA N.S.
BOLALARDA DIAREYA SINDROMIDA ENTEROSORBENTNING
O'RNI.....304
49. ЭРГАШЕВ Н.А., КОМИЛОВ Э.Д., КОМИЛОВ Б.Д., КАХАРОВ Б.А.,
АСРАРОВ М.И. ДЕЙСТВИЕ ОРОКСИЛИНА А НА ФУНКЦИЮ
МИТОХОНДРИЙ ПЕЧЕНИ КРЫСЫ.....309
50. YUNUSOV L.S., ABDURASULOVA G.X., ZAYNABIDDINOV A.E.,
ADIZOV SH.M. VINCE ERECTA O'SIMLIK TURIDAN AJRATIB
OLINGAN INDOL ALKALOIDLARINING FARMOKALOGIK FAOLLIGINI
TAXLIL QILISH.....316
51. ЮНУСОВА Х.М., ШЕРХАДЖАЕВА Н.Н. МУКОЛИТИЧЕСКАЯ
АКТИВНОСТЬ ПРЕДЛАГАЕМЫХ ПРЕПАРАТОВ «МУКАС
ФОРТЕ».....323
52. ЮСУПОВА Ш.Б., АБДУНАЗАРОВ А.И., ХАЙДАРОВ В.Р., КАСИМОВ
Э.Р. ИЗУЧЕНИЕ СПЕЦИФИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕПАРАТА
«ФОСФАРГИНИН СУКЦИНАТ» РАСТВОР ДЛЯ ИНФУЗИЙ.....327

Калит сўзлар. Дори воситалари, офталмология, фармацевтика бозори, фармацевтик ёрдам.

Кўз касаллиги билан касалланган беморларга фармацевтик ёрдам кўрсатишни яхшилаш мақсадида Ўзбекистон Республикасига кириб келган кўз касалликларида қўлланиладиган дори воситаларнинг ассортимент таҳлили ўтказилди. 2010 йилда МДХ давлатларидан кириб келган дори воситалар, республикага кириб келган кўз касаллигида ишлатиладиган дори воситаларнинг умумий ҳажмининг 52,5 фоизини ташкил қилган. 2020 йилда келиб Арманистондан кириб келган дори воситалар умумий ҳажми 47,33% ни ташкил қилади. Хорижий мамлакатлар таҳлили натижасида Украинадан кириб келган дори воситалар миқдор жиҳатдан етакчи ўринни эгаллаши аниқланди. Фармакотерапевтик гуруҳлар ичида 10 йил давомида метаболик жараёнларни тўғрилаш учун қўлланиладиган дори-воситалари айнан таурин дори воситаси асосий ўринни эгаллади. Дори шакллари бўйича кўз томчилари 10 йил давомида етакчи ўринни эгаллади.

UDK: 616.34-008.314.4-085.246.2-053.2

BOLALARDA DIAREYA SINDROMIDA ENTEROSORBENTNING O'RNINI

Shukurov Baxtiyor Vakilovich, Raxmatullaeva Shaxnoza Baxadirovna,

Yusufova Nilufar Saydulla qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Kalit sozlar: bolalar, diareya, enterosorbent.

Tadqiqotning maqsadi: Besh yoshgacha bo'lgan bolalardagi o'tkir yuqumli diareyalarda Enterosorbentlar qo'llanilishi bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Materiallar va usullar. Ilmiy tadqiqot 4-shaxar bolalar yuqimli kasalliklar shifoxonasi, EMyuKITI da o'tkazildi. Tadqiqot davomida 100 nafar o'tkir yuqumli diareya bilan zararlangan besh yoshgacha bo'lgan bemor bolalar tekshirildi.

Enterosorbentlarning klinik ta'siri ularni tayinlashning o'z vaqtida bo'lishiga bog'liq - preparat qanchalik tez buyurilsa, sorbsiya koeffitsienti va klinik ta'siri shunchalik yuqori bo'ladi.

Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (JSST) va UNICEF ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyoda diareya kasalligining ikki milliardga yaqin holati qayd etiladi. Diareya har yili 5 yoshgacha bo'lgan 1,9 million bolani o'ldiradi, asosan rivojlanayotgan mamlakatlarda. Bu ko'rsatkich besh yoshgacha bo'lgan bolalar o'limining 18 foizini tashkil qiladi va demak, har kuni 5 mingdan ortiq bola ich ketishi kasalliklari oqibatida vafot etadi. Bolalarda diareyadan o'limning 78 foizi Afrika va Janubi -Sharqiy Osiyoda sodir bo'ladi [1].

5 yoshgacha bo'lgan har bir bolada yiliga o'rtacha uch marta o'tkir diareya kuzatiladi. Dunyo miqyosida bu yosh guruhida o'tkir diareya o'limning ikkinchi eng keng tarqalgan sababidir (pnevmoniyadan keyin) va diareya kasalliklaridan o'lim va o'lim xavfi bu yosh guruhida, ayniqsa go'daklik davrida eng yuqori - shuning uchun yoshga qarab darajalar asta -sekin pasayadi. Bolalarda diareyaning boshqa to'g'ridan-to'g'ri oqibatlariga o'sish sur'ati, to'yib ovqatlanmaslik va resurslar cheklangan sharoitda kognitiv rivojlanishning buzilishi kiradi [2].

So'nggi o'ttiz yil mobaynida, og'zaki suvsizlanish tuzlari (ORS) ning keng tarqalishi va ishlatilishi, emizishni ko'paytirish, ovqatlanishning yaxshilanishi, sanitariya va gigienaning yaxshilanishi, qizamiqqa qarshi keng tarqalgan emlash kabi omillar rivojlanayotgan mamlakatlarda o'lim ko'rsatkichining pasayishiga yordam bergan deb taxmin qilinadi. Ba'zi mamlakatlarda, masalan, Bangladeshda, o'limning kamayishi suvning miqdori va sifatida, sanitariya yoki shaxsiy gigienada sezilarli o'zgarishsiz sodir bo'lgan, bu asosan ishlarni boshqarishning yaxshilanishi bilan bog'liq [3].

ORS va yaxshilangan ovqatlanish diareya bilan solishtirganda o'limga ko'proq ta'sir qiladi. Kambag'al yashash sharoitlari va suv sifati, sanitariya va shaxsiy gigienaning ozgina o'zgarishi, ovqatlanishni biroz yaxshilanganiga qaramay, diareya kasalligiga ta'sir etishmasligini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Faqat emizish (diareyani oldini oluvchi), chaqaloqni 24 oylikgacha emizishni davom ettirish va qo'shimcha ovqatlanishni yaxshilash, sanitariya holatini yaxshilash kabi tadbirlar bir vaqtning o'zida o'lim va kasallikka ta'sir qiladi. Bolalikdagi diareyani davolashda sinkdan tavsiya etilgan muntazam foydalanish, afsuski, hozirda ko'p mamlakatlarda qo'llanilmayapti, kasallikni kamaytirishi kerak [4].

Sanoat rivojlangan mamlakatlarda nisbatan kamdan -kam bemorlar diareyadan o'lishadi, ammo diareya sog'liqni saqlash xarajatlari bilan bog'liq bo'lgan kasalliklarning muhim sababi bo'lib qolmoqda. Biroq, diareya kasalliklaridan o'lim so'nggi yigirma yil ichida nisbatan doimiy bo'lib qoldi [5].

O'tkir ichak yuqumli kasalliklarida asosiy klinik ko'rinishlar oshqozon-ichak traktining (OIT) shikastlanish sindromi bilan belgilanadi: dispepsiya, qusish, diareya, turli lokalizatsiyadagi qorin og'rig'i [6]. Bunga parallel ravishda, makroorganizmning yuqumli kasallikning qo'zg'atuvchisiga reaksiyasi bo'lgan turli darajadagi isitmali-intoksikatsiya sindromi namoyon bo'lishi mumkin.

O'tkir diareyali yuqumli kasalliklarda rivojlanayotgan oshqozon-ichaklardagi buzilishlarni tuzatish uchun klinik amaliyotda eubiotiklar, ferment preparatlari, spazmolitiklar va boshqa bir qator dorilar guruhlari qo'llaniladi, ular orasida so'nggi yillarda enterosorbentlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Tadqiqotning maqsadi: Besh yoshgacha bo'lgan bolalardagi o'tkir yuqumli diareyalarda enterosorbentlar qo'llanilishi bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Materiallar va usullar. Ilmiy tadqiqot 4-shaxar bolalar yuqumli kasalliklar shifoxonasi, EMYuKITI da o'tkazildi. Tadqiqot davomida 100 nafar o'tkir yuqumli diareya bilan zararlangan besh yoshgacha bo'lgan bemor bolalar

tekshirildi. Bemor bolalarning yosh, jinsi, yuqish yo'llari bo'yicha guruhlariga taqsimlangan. Tashhis bemorlar shikoyati, klinik, antropometrik, serologik, bakteriologik, immunologik, virusologik va instrumental tekshiruvlar asosida qo'yildi.

Virusli va bakterial diareyalarni tashhishlash uchun najasni namunasi PZR usulida tekshirildi. Ushbu usul bolalarni shifoxonaga yotgan birinchi kunida o'tkazildi. Bunda olingan najas namunasidan steril tayoqchasi yordamida 1 gr olinib, oldindan tayyorlab qo'yilgan 1 ml fiziologik eritma solingan steril probirkaga solinadi. Uni ustiga bir tomchi gliserin tomizildi va PZR tahlili olib borildi. PZR uchun mo'ljallangan diagnostikumda rotavirus, noro-, astro-, adenoviruslarni, hamda sal'monella, shigella, esherixiyalar aniqlash imkoni bo'ldi.

Bemorlar 2 guruhga bo'lingan: 1 guruhga (68 nafar bola) asosiy terapiya + nikosorb olgan bolalar, 2 nazorat guruhga (32 nafar bola) enterosorbentsiz terapiya rejimini olgan bolalar kiritilgan. Enterosorbent sifatida mahalliy "Nikasorb" preparati (O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqarilgan) ishlatilgan. Bemorlar 2 guruhga bo'lingan: 1 guruhga (68 nafar bola) asosiy terapiya + nikosorb olgan bolalar, 2 nazorat guruhga (32 nafar bola) enterosorbentsiz terapiya rejimini olgan bolalar kiritilgan. Enterosorbent sifatida mahalliy "Nikasorb" preparati (O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqarilgan) ishlatilgan.

Natijalar va uning muhokamasi. 1-gurux Nikasorb entrosorbentidan foydalanilgan virusli diareya bilan og'rigan bolalarni Etiotrop terapiya + enterosorbent sxemasi bo'yicha davolangan bolalarda O'Ini davolashda tez va aniq detoksifikatsiyaning klinik ta'siridan tashqari, najasning normallasishi va klinik tiklanishi enterosorbentsiz monoterapiyasiga qaraganda tezroq sodir bo'ladi. Shunday qilib, enterosorbentni qo'llash bilan davolashning 3-kunida 35% va 5-kunida - 65% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi.

Nazorat gurixida mos ravishda faqat 5 va 35% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi (рис.1). Kombinatsiyalangan terapiya bilan diareya sindromining o'rtacha davomiyligi $4,6 \pm 0,24$ kun, Nazorat gurixida esa - $6,5 \pm 0,4$ kunni ($p < 0,001$)

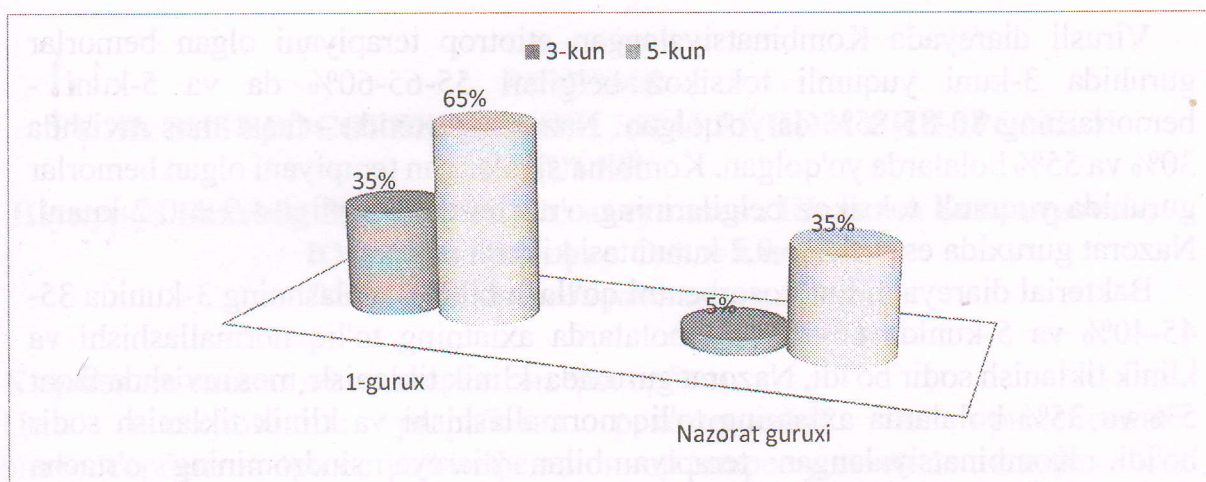

Рис.2. Solishtirilgan guruhlarda diareya sindromining qiyosiy tavsiflari

Nikasorb enterosorbentining Kombinatsiyalangan terapiyasi dezinfeksiyalash samaradorligi ham sezilarli darajada oshirdi (рис.2): davolanishni 3-kuniga kelib qayta analiz olinganda enterosorbentlar bilan davalonayotgan bemorlarda 80% aniqlandi, Nazorat guruxida esa 90% tashkil qildi. davolanishni 5-kuniga kelib qayta analiz olinganda enterosorbentlar bilan davalonayotgan bemorlarda 15% aniqlandi, nazorat guruxida esa 60% tashkil qildi. Davolanishni 7-kuniga kelib qayta analiz olinganda enterosorbentlar bilan davalonayotgan bemorlarda 5% aniqlandi, Nazorat guruxida esa 33% tashkil qildi. Enterosorbentlarning yuqori antibakterial faolligi nafaqat oshqozon-ichak traktini patogenlardan tozalashga yordam beradi, balki immun tizimining ortiqcha yuklanishining oldini olish tufayli bilvosita immunomodulyator ta'sirga ega bo'lishi mumkin, bu yuqumli jarayonni to'xtatish uchun qulay sharoit yaratadi.

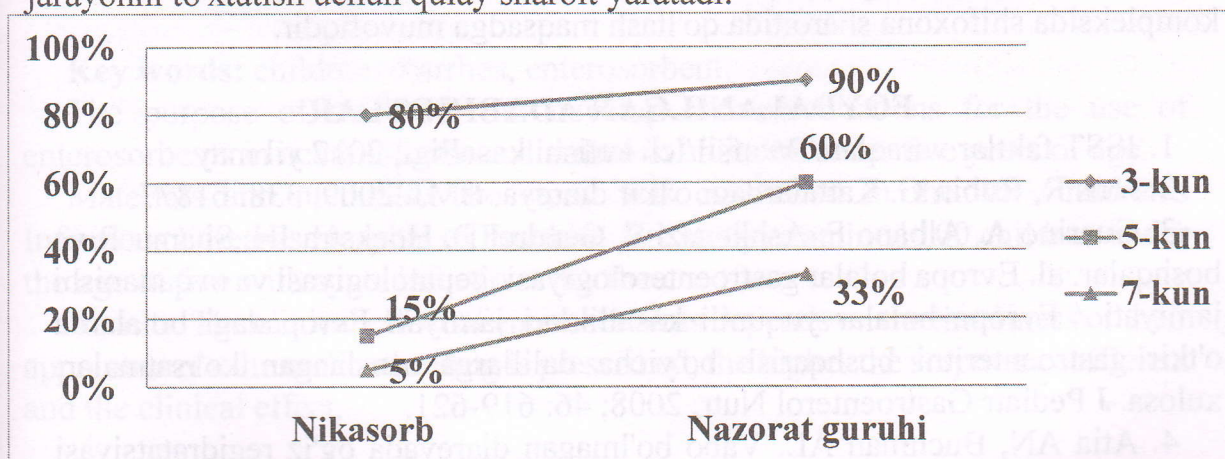

Рис.2. Solishtirilgan guruhlarda dezinfeksiya sindromining qiyosiy tavsiflari

Bakterial diareyada Kombinatsiyalangan etiotrop terapiyani olgan bemorlar guruhida 3-kuni yuqumli toksikoz belgilari 50-60-60% da va 5-kuni - bemorlarning 75-80-80% da yo'qolgan, Nazorat guruxida - faqat mos ravishda 35% va 60% bolalarda yo'qolgan. Kombinatsiyalangan terapiyani olgan bemorlar guruhida yuqumli toksikoz belgilarining o'rtacha davomiyligi $4,6 \pm 0,2$ kunni, Nazorat guruxida esa - $6,5 \pm 0,2$ kunni tashkil etdi.

Virusli diareyada Kombinatsiyalangan etiotrop terapiyani olgan bemorlar guruhida 3-kuni yuqumli toksikoz belgilari 55-65-60% da va 5-kuni - bemorlarning 80-85-85% da yo'qolgan, Nazorat guruxida - faqat mos ravishda 30% va 55% bolalarda yo'qolgan. Kombinatsiyalangan terapiyani olgan bemorlar guruhida yuqumli toksikoz belgilarining o'rtacha davomiyligi $4,9 \pm 0,2$ kunni, Nazorat guruxida esa - $5,9 \pm 0,2$ kunni tashkil etdi.

Bakterial diareyada Enterosorbentni qo'llash bilan davolashning 3-kunida 35-45-40% va 5-kunida 65-75-80% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi, Nazorat guruxida klinik tiklanish mos ravishda faqat 5% va 35% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi. Kombinatsiyalangan terapiya bilan diareya sindromining o'rtacha davomiyligi $4,6 \pm 0,24$ kun, Nazorat guruxida esa - $6,5 \pm 0,4$ kunni tashkil qildi.

Virusli diareyada Enterosorbentni qo'llash bilan davolashning 3-kunida 40-45-45% va 5-kunida 75-80-85% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi, Nazorat guruxida klinik tiklanish mos ravishda faqat 5% va 30% bolalarda axlatning to'liq normallasishi va klinik tiklanish sodir bo'ldi. Kombinatsiyalangan terapiya bilan diareya sindromining o'rtacha davomiyligi $4,9 \pm 0,24$ kun, Nazorat guruxida esa - $5,9 \pm 0,4$ kunni tashkil qildi.

Xulosa. Enterosorbentlar bilan davolashning o'ziga xos xususiyatlari, ularni boshqa dorilar bilan bir vaqtda qo'llamaslik kerak - ularning dozalari orasidagi interval kamida 1,5-2 soat bo'lishi kerak. Enterosorbentlarning klinik ta'siri ularni tayinlashning o'z vaqtida bo'lishiga bog'liq - preparat qanchalik tez buyurilsa, sorbsiya koeffitsienti va klinik ta'siri shunchalik yuqori bo'ladi. Enterosorbent preparatlarni kasalxonaga yotqizish bosqichida hamda terapevtik chora-tadbirlar kompleksida shifoxona sharoitida qo'llash maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. JSST faktlar varaqlari/Batafsil/Ich ketishi kasalligi, 2017 yil may.
2. Jons R, Rubin G. Kattalardagi o'tkir diareya. BMJ. 2009; 338: b1877.
3. Guarino A, Albano F, Ashkenazi S, Gendrel D, Hoekstra JH, Shamir R va boshqalar. al. Evropa bolalar gastroenterologiyasi, gepatologiyasi va ovqatlanishi jamiyati / Evropa bolalar yuqumli kasalliklari jamiyati Evropadagi bolalarda o'tkir gastroenteritni boshqarish bo'yicha dalillarga asoslangan ko'rsatmalar: xulosa. J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2008; 46: 619-621.
4. Atia AN, Buchman AL. Vabo bo'lmagan diareyada og'iz regidratatsiyasi eritmalari: sharh. Men J Gastroenterol. 2009; 104: 2596-2604, 5. Milliy Sog'liqni saqlash va Xizmat Mukammalligi Instituti (NICE). Diareya va qusish diagnostikasi va davolash ostida bolalarda. Klinik qo'llanma [CG84]. 2020
5. Guandalini S, Cuffari C, Frye RE, Tamer AM, Windle ML, Liacouras CA. Diareyani davolash va davolash. 2020.
6. Novokshonov AA, Portnyx O. Yu., Sokolova NV Bolalarda AEIda Filtrum og'iz sorbentining klinik samaradorligini o'rganish / "Amaliy tibbiyotda enterosorbtsiya usulini qo'llash" maqolalari. M., 2002. S. 24-31.

РЕЗЮМЕ
РОЛЬ ЭНТЕРОСОРБЕНТА ПРИ ДИАРЕЙНОМ СИНДРОМЕ У
ДЕТЕЙ

Шукуров Бахтиёр Вакилович, Рахматуллаева Шахноза Бахадировна,
Юсуфова Нилуфар Сайдуллаевна
Ташкентская медицинская академия

Ключевые слова: дети, диарея, энтеросорбент.

Цель исследования: разработка рекомендаций по применению энтеросорбентов при острой инфекционной диарее у детей до пяти лет.

Материалы и методы. исследование проводилось в 4-й детской инфекционной больнице эмюкити. в исследовании обследовано 100 детей в возрасте до пяти лет с острой инфекционной диареей.

Результаты. Клинический эффект энтеросорбентов зависит от своевременности их назначения – чем раньше назначен препарат, тем выше коэффициент сорбции и клинический эффект.

SUMMARY
THE ROLE OF ENTEROSORBENT IN DIARRHEAL SYNDROME
IN CHILDREN

Shukurov Bakhtiyor Vakilovich, Rakhmatullaeva Shakhnoza
Bahadirovna, Yusufova Nilufar Saidullaevna
Tashkent Medical Academy

Key words: children, diarrhea, enterosorbent.

The purpose of the study: to develop recommendations for the use of enterosorbents in acute infectious diarrhea in children under five years of age.

Materials and methods. The study was conducted in the 4th Children's Infectious Diseases Hospital of Emukiti. The study examined 100 children under the age of five with acute infectious diarrhea.

Results. The clinical effect of enterosorbents depends on the timeliness of their appointment - the earlier the drug is prescribed, the higher the sorption coefficient and the clinical effect.

УДК 577.3

ДЕЙСТВИЕ ОРОКСИЛИНА А НА ФУНКЦИЮ МИТОХОНДРИЙ
ПЕЧЕНИ КРЫСЫ

Эргашев Нурали Аъзамович¹, Комилов Эсохон Джураевич¹, Комилов
Бахром Джураевич², Кахаров Болта Абдугафарович³, Асраров
Музаффар Исламович¹

¹ *Институт биофизики и биохимии при НУУз*